

Dr. Kolláth György

Hamarabb utoléri a hazug embert, mint a sánta kutyát. Különösen így lesz (?) ez, ha a műveletet gépesítik. A poligráf, leánykori nevén: a hazugságvizsgáló „polgári” alkalmazása riasztó víziót vetít elénk. Néha még egyetemisták sem okvetlenül értik, mi ezzel a probléma. A rövid válasz: az amit szabad Jupiternek...klasszikus elve. Ha ugyanis a gép túlléphet a krimik világán, akkor az betörhet a munkahelyre, az iskolába, a templomba, a klubba, a kórházba, egyéb szolgáltatókhoz, sőt a teljes magánéletbe, akár a hálószobákba is. Talán csak – erőhatalma révén - a kormányzat, az imázsépítés, a közpénzköltés és általában a pártélet rekedne kívül?! Szép új világ.

Cím Gépesített sánta kutya

Dátum
2001.12.13.

A magyar közszolgáltatások „beteg embere”: a posta hazugságvizsgálóval keresi az „árulóját”. Azt a személyt, aki a cég és a Defend Kft. között – adóforintokból – létrejött szerződések dokumentumait megszellőztette. Állítólag latolgatják, hogy üzleti titok megsértése miatt büntető feljelentést is tesznek. Ez tiszta sor is lenne. Hivatkoznak – úgymond – a küldemények biztonságának fokozott védelmére, valamint a dolgozók teherbírásának sajátos ellenőrzésére is. Kreatív mó(d)szerként erre szolgálna a poligráf.

A magyar közszolgáltatások „beteg embere”: a posta hazugságvizsgálóval keresi az „árulóját”. Azt a személyt, aki a cég és a Defend Kft. között – adóforintokból – létrejött szerződések dokumentumait megszellőztette. Állítólag latolgatják, hogy üzleti titok megsértése miatt büntető feljelentést is tesznek. Ez tiszta sor is lenne. Hivatkoznak – úgymond – a küldemények biztonságának fokozott védelmére, valamint a dolgozók teherbírásának sajátos ellenőrzésére is. Kreatív mó(d)szerként erre szolgálna a poligráf.

Normális helyen és miliőben egy részvénytársaságnak befelé nem kell demokratikusnak lennie. Védje csak meg a javait, akár rúgja is ki azt, aki árt neki. Kettős jogi-etikai mérce persze itt se lehetne, ám jogában áll mindent megtenni, amit a törvény nem tilt. Két kérdés. Egy: aki rendszeresen 15-20 percekig áll sorban a postán, az ott elsősorban nem árulót keres. Hanem elemi színvonalat, empátiát, egy csöpp XXI. századi technikai és munkakultúrát, továbbá azt, hogy legalább perspektivikusan egyszer majd náluk is a „vevő” legyen a király. Legalább szemléltetnék, hogy tudják: hol szorít a cipő, s min kell elsősorban változtatni? Ehelyett a keménykedés: negatív üzenet, mely arról szól, hogy az ember (pl. a postás) nem sokat számít, abból talán még fölösleg is van. Ez a posta nyeletlen bicska, penge nélkül, de vágni azért szeret. Kettő: módjában, jogában áll-e vajon, hogy a rendőrséget korlátozottan megillető törvényi felhatalmazást (L.: „műszeres ellenőrzés”, rendőrségi törvény 41. §) a postásokkal szemben egyszer s mindenkorra kikövetelje magának és alkalmazza is? Ehhez nincs joga.

A törvény szerint „a rendőrség a büntetőeljárásban vagy körözött személy felkutatásakor az ügyben érintettet, ha előzetesen írásban hozzájárul...műszeres (poligráf) vizsgálat alkalmazásával is ellenőrizheti”. Ez egy fajtája a rendőri intézkedéseknek, melyeknek masszív általános előfeltételei is volnának. Még a rendőrség is csupán a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja a magánélet szabadságát, intézkedésének pedig pl. arányosnak kell lennie. A poligráf használata kellő garanciával rendelkezik, mert nyilván csak az ad ehhez hozzájárulást, aki ebben érdekelt. A műszeres személyellenőrzés (!) eredménye alkalmasint egy tényező a további nyomozati munka, végeredményében pedig a bizonyítás láncolata szempontjából. Ennyi, és nem több. Nálunk (is) szabad bizonyítási rend van, ezért azt mondja egy másik törvény, hogy „a bizonyítás eszközeinek nincs előre meghatározott bizonyító ereje”.

A személy adatvédelmi önrendelkezését – kriminális esetekben – a törvény tisztességesen, indokoltan korlátozza. Ott viszont, ahol ilyen jogi előírás nincsen – érdekes módon pl. a nemzetbiztonsági ellenőrzés során – a partizánakciónak egyszerűen semmi jogalapja. Ez a helyzet - de legalábbis a veszély - a kétségbeesett postai felderítő munka alkalmával is. A legkevésbé sem korrekt ugyanis az, hogy/ha jó előre aláíratnak egy papírt a delikvenssekről arról, hogy majd alávetik magukat mindennek. Kisebb, kevesebb garancia e körben – még jóhiszemű és jogszerű esetben - sem lehetne, mint ami a rendőrségi alkalmazás kapcsán van. Ám ez valójában nem is mennyiségi, hanem elsősorban minőségi, jogbiztonsági kérdés.

Dr. Kolláth György

Három megold(hat)atlan probléma van itt. 1.) Egy, a személy által aktuálisan, egy alkalomra nyújtott, tájékozott beleegyezés, illetve az igazán önkéntes poligráfos tisztázás (mely a célt, a vizsgálati kört, a mértéket és a kapott ismeret védelmét is szavatolja) jogilag talán elképzelhető. Ezt akár a munkahelytől független bázison is elvégezhetik. Alakulhat úgy, hogy éppen ez a dolgozó belátása is, tehát ekként senki joga és érdeke nem sérül. De ha erről nincsen szó, akkor nem lehet eltekinteni az adatvédelem és -kezelés klasszikus követelményeitől (így: célhoz kötöttség, elengedhetetlenül szükséges mérték, idő és az ún. módszerbeli alkalmasság követelménye). Különben eleve gyanús lesz, aki az együttműködést megtagadja, mi több: közvetve szinte önmaga ellen vall, s ezért ki is rúghatják. Így válnék „istenítélet” egy el sem végzett vizsgálatból. Ez még a bűnök világában is képtelenség. Ha pedig tényleg a titoksértés fáj, tegyenek feljelentést, s akkor a hazugságvizsgálat a nyomozati főcsapás mentén akár be is következhet. De balkézről, kajakból azt megcsinál(tat)ni nem fair. 2.) Nem kizárt, hogy ez a taktika sima nyomásgyakorlás, egyszerű megfélemlítés. Tanulják csak meg, merre lakik az isten!? Pontosan az adatvédelem hoz világszerte sok rossz példát arra, hogy nyomás alatt a legtöbb ember elkezd „viselkedni”, bármi áron alkalmazkodni. Éppen emiatt kell kőkemény törvényi korlát. Van is, ergo csak be kell tartani! 3.) Azt is tekintetbe kell venni, hogy a munka világa - elvileg - szabad szerződő felek egyenjogú és mellérendelt kapcsolata, de jaj annak, aki ezt komolyan is venné! Valójában sokszor a cég a maga (túl)erejét a dolgozóval szemben önkényesen is beveti. Ennek próbál meg ellentéte(le) lenni a Munka Törvénykönyvének 4. §-sa, mely kizárná a rendeltetésellenes joggyakorlást. A törvény szerint ilyen - törvénysértő - eset volna az is, ha az amúgy létező jog munkáltatói gyakorlása „mások jogos érdekeinek csorbítására, érdekérvényesítési lehetőségeik korlátozására, zaklatására...irányul, vagy erre vezet”. Nincs tehát joga a postának hazugságot „gépesített lövészként” vizsgálni, de még ha ez - egyszer majd - másként is volna, annak célja, módja, gyakorlata akkor sem lehetne visszaélészerű.

Mindezeknek a jogi szempontoknak a tükrében az intézkedés elfogadhatatlan, szerintem álságos is. A vezérigazgatói (és titkársági) őszinteségi kontroll talán csak akkor lenne helyénvaló, hogyha az közvetve sem kényszerű precedens. Továbbá, ha azt intakt külső szerv és főként az adófizetői pénzek sorsa szempontjából is elvégez(het)né. Ám a hírek szerint éppen ennek a leplezése a fő cél. A felszín, a manír tehát üres ködösítés.

Zárásul egy szemléltetés: a detektoros „baleset” után kérdezi a postás: -hol vagyok? Válasz: -a 13-asban! Mire ő: -no jó, de mi ez a 13, körzet vagy cella?